

การประเมินฐานข้อมูลซีดี-รอม

สายพิณ วิไล

การประเมินฐานข้อมูลซีดี-รอม เป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะพิจารณาว่าฐานข้อมูลนั้นมีคุณภาพดีหรือไม่ เหมาะสมกับผู้ใช้มากน้อยแค่ไหน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการที่จะประเมินว่าฐานข้อมูลมีคุณภาพดีหรือไม่เป็นเรื่องยาก ดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันนี้ห้องสมุดส่วนใหญ่มักจะจัดหาฐานข้อมูลซีดี-รอม โดยไม่มีการประเมินประกอบกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับซีดี-รอม ส่วนใหญ่ก็จะศึกษาประเมินจากผู้ใช้บริการมากกว่าที่จะศึกษาจากผู้รับผิดชอบในการจัดหาฐานข้อมูล หรือบรรณารักษ์ที่มีความพึงพอใจกับฐานข้อมูลนั้น ๆ หรือไม่ เพียงไร อย่างไรก็ตามได้มีการพยายามหาหลักการในการวัดประสิทธิภาพของฐานข้อมูล เพื่อให้ผู้รับผิดชอบในการจัดหาฐานข้อมูลซีดี-รอมสามารถเป็นแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกฐานข้อมูลซีดี-รอมอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งผลที่ได้จากการประเมินอาจช่วยให้ผู้จัดทำฐานข้อมูลสามารถพัฒนาฐานข้อมูล และปรับปรุงบริการจากฐานข้อมูลตรงตามความต้องการของห้องสมุด และผู้ใช้บริการต่อไป

การประเมิน (Evaluation) เป็นการใช้ "วิธีการทางวิทยาศาสตร์" เพื่อพิจารณาว่ากิจกรรมหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นมีคุณค่าหรือไม่ การประเมินเป็นกระบวนการในการวิเคราะห์รวบรวม และให้สารนิเทศที่มีประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ (Lancaster 1988,1)

ในการประเมินฐานข้อมูลซีดี-รอม ควรมีการพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ขอบเขตของฐานข้อมูล ขอบเขตของฐานข้อมูลในที่นี้หมายถึง สาขาวิชาของสารนิเทศฐานข้อมูลนั้น ๆ ครอบคลุม รวมทั้งประเภทของเอกสารที่นำมารวบรวมไว้ว่าครอบคลุมเอกสารประเภทใดบ้าง เช่น หนังสือ บทความวารสาร รายงานการประชุม สิทธิบัตร รายงานการวิจัย บทความ เป็น

* หัวหน้างานบริการข้อมูลพิเศษ ฝ่ายหอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาว่าฐานข้อมูลนั้นเก็บรวบรวมเอกสารที่ตีพิมพ์เป็นภาษาใดบ้าง เฉพาะภาษาอังกฤษ หรือทุกภาษา และรวบรวมข้อมูลย้อนหลังกี่ปี สำหรับขอบเขตของฐานข้อมูล ผู้ผลิตต้องพยายามรวบรวมทรัพยากรให้กว้างขวาง และสมบูรณ์ที่สุด บางครั้งจะพบว่าฐานข้อมูลเดียวกัน แต่ผู้ผลิตต่างกัน ขอบเขตของข้อมูลที่ครอบคลุมย้อนหลังจะแตกต่างกัน

2. ราคาของฐานข้อมูล ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงค่าบอกรับเป็นสมาชิกครั้งแรก ค่าใช้จ่ายที่จะมีขึ้นต่อไปในการ Update ข้อมูล รวมทั้งส่วนลดพิเศษในกรณีที่ห้องสมุดซื้อสารนิเทศฐานเดียวกันในรูปแบบอื่นด้วย เช่น วัสดุย่อส่วน หรือ ฉบับพิมพ์ เป็นต้น

3. ความทันสมัยของฐานข้อมูล ในส่วนนี้จะต้องพิจารณาว่าฐานข้อมูลนั้นมีการ Update ข้อมูลบ่อยครั้งเพียงใด อาจเป็นรายเดือน รายสองเดือน หรือรายสามเดือน รวมทั้งการปรับปรุง (Revision) ฐานข้อมูลในส่วนอื่น ๆ ให้ทันสมัย เช่น มีการเพิ่มรายชื่อวารสาร หรือสิ่งพิมพ์ใหม่ ๆ ในสาขาที่เกี่ยวข้องเข้าไปในฐานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

4. ระบบการค้นคืนสารนิเทศของฐานข้อมูล สำหรับการค้นคืนให้พิจารณาถึงซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการสืบค้นสารนิเทศของฐานข้อมูลว่าให้ความสะดวกในการสืบค้นมากน้อยแค่ไหน เช่น การใช้ตรรกของ Boolean การใช้ Truncation การให้บัญชีคำค้น การอธิบายถึงขั้นตอนการสืบค้นที่ปรากฏบนหน้าจอคอมพิวเตอร์ การแสดงผลการสืบค้น การพิมพ์ และการบันทึกข้อมูลลงแผ่นดิสเกตต์ รวมทั้งอาจพิจารณาถึงการบันทึกคำค้นไว้ใช้ในคราวต่อไปโดยไม่ต้องพิมพ์ใหม่ ในกรณีที่เปลี่ยนแผ่นซีดี-รอมเป็นแผ่นข้อมูลปีอื่น เป็นต้น

5. ความถูกต้องของสารนิเทศในฐานข้อมูล ความถูกต้องของสารนิเทศเป็นสิ่งสำคัญมากในการที่จะทำให้ผู้ใช้ได้รับข้อมูลบรรณานุกรมของเอกสารต้นฉบับอย่างถูกต้อง และสามารถติดตามหาเอกสารต้นฉบับได้ ผู้ผลิตฐานข้อมูลจะต้องมีกองบรรณาธิการที่มีความรู้ ความสามารถ รวมทั้งมีทีมที่ปรึกษาที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ฐานข้อมูลนั้น ๆ ครอบคลุม ในที่นี้ผู้ซื้อฐานข้อมูลอาจจะทดลองสืบค้นคำสำคัญ (Keyword) หรือเรื่อง (Subject) ใดเรื่องหนึ่ง จากฐานข้อมูลซีดี-รอมที่ต้องการซื้อ แล้วนำผลการสืบค้นไปเปรียบเทียบกับ ผลการสืบค้นจากฐานข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบอื่น เช่น ออนไลน์ ว่าผลที่ได้เหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร

6. ความน่าเชื่อถือ และความมีชื่อเสียงของผู้ผลิตฐานข้อมูล ซึ่งอาจทำได้ 2 ลักษณะ คือผู้ผลิตฐานข้อมูลซีดี-รอมที่เป็นบริษัทในเครือเดียวกันกับผู้ผลิตฐานข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ออนไลน์ หรือฉบับพิมพ์ สามารถนำสารนิเทศ ที่บรรจุอยู่ในฐานข้อมูลซีดี-รอมมาเปรียบเทียบกับสารนิเทศที่บรรจุอยู่ในรูปแบบอื่นได้ สำหรับบริษัทที่ไม่ได้ผลิตฐานข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ ให้พิจารณาคุณสมบัติของผู้เขียน ผู้จัดทำดัชนี และแหล่งสารนิเทศที่นำมารวบรวมไว้ในฐานข้อมูล รวมทั้งอาจจะพิจารณาด้วยว่าบริษัทผู้ผลิตฐานข้อมูลนั้นมีชื่อเสียง และมีความเชี่ยวชาญทางด้านไหน

7. รายละเอียดของฐานข้อมูล ซึ่งอาจพิจารณาจำนวนเขตข้อมูลที่สืบค้นได้ว่าให้ละเอียดมากน้อยแค่ไหน กล่าวคือบางฐานจะให้เฉพาะรายละเอียดที่สำคัญทางบรรณานุกรมเท่านั้น ผู้แต่ง ชื่อเรื่อง และแหล่งเอกสาร ในขณะที่บางฐานข้อมูลจะให้เขตข้อมูลอื่น ๆ เช่น สารสังเคราะห์งานของผู้เขียน ประเภทของเอกสาร ภาษา ปีที่พิมพ์ หมายเลขเอกสาร/เลขทะเบียนเอกสาร คำสำคัญ เป็นต้น

8. การให้บริการของผู้ผลิตฐานข้อมูล โดยให้พิจารณาทั้งในด้านการดูแลซอฟต์แวร์ แก้ไขปัญหา และการให้บริการพิเศษอื่น ๆ เช่น บริการสอบถามด่วนทางโทรศัพท์โดยไม่คิดค่าบริการ สิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นผลผลิตของฐานข้อมูลนั้น รวมทั้งอาจจะพิจารณาว่าผู้ผลิตฐานข้อมูลนั้นมีเจ้าหน้าที่อยู่ในเขตที่ห้องสมุดตั้งอยู่หรือไม่ เพื่อความสะดวกในการติดต่อ

9. ความเหมาะสมของฐานข้อมูลกับผู้ใช้บริการ ซึ่งอาจจะพิจารณาว่าฐานข้อมูลนั้นให้สิทธิซึ่งเพียงพอ สามารถตอบสนองความต้องการของหลักสูตรการเรียนการสอนมากน้อยแค่ไหน เนื้อหาเป็นเพียงคู่มือช่วยในการตอบคำถามพื้นฐาน หรือสามารถช่วยในการวิจัยได้ ในส่วนนี้ผู้ที่ชอบในการจัดหาฐานข้อมูล อาจจะต้องวิเคราะห์เนื้อหาของฐานข้อมูลที่ต้องการจะซื้อ หรือบอก

10. ความยากง่ายในการใช้ฐานข้อมูล ฐานข้อมูลที่มีขั้นตอนการสืบค้นซับซ้อนยุ่งยาก เป็นปัญหากับผู้ใช้ห้องสมุดซึ่งไม่ค่อยคุ้นเคยกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้นในการจัดการฐานข้อมูลต้องพิจารณาว่าฐานข้อมูลนั้น ผู้ใช้สามารถทำความเข้าใจกับคำสั่ง หรือคำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนการสืบค้นได้ง่ายหรือไม่ คู่มือผู้ใช้บริการเสนอข้อมูลชัดเจน มากน้อยแค่ไหน การจัดทำดัชนีมีความละเอียด ด้วยย่อ หรือคำย่อที่ใช้เป็นสากลหรือไม่ เช่น ชื่อย่อวารสาร ชื่อย่อหน่วยงาน เป็นต้น นอกจากนี้อาจพิจารณาทางเลือกอื่น ๆ เช่น มีเวอร์ชันวินโดวส์

11. ขนาดของฐานข้อมูล และความสามารถในการจัดเก็บข้อมูล ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ที่ข้อมูลหลายล้านระเบียน จะสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้มากกว่าฐานข้อมูลขนาดเล็กซึ่งข้อมูลได้ไม่กี่ร้อยระเบียน นอกจากนั้นนโยบายของผู้ผลิตฐานข้อมูล ในการเลือกซอฟต์แวร์ ที่ใช้ในการจัดการ หรือจัดเก็บข้อมูลในแผ่นซีดี-รอม แต่ละแผ่นก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาจะเห็นได้ว่าข้อมูลบางฐานสามารถเก็บข้อมูลได้หลายปีโดยใช้แผ่นซีดี-รอม เพียง 1 แผ่น เช่น ฐานข้อมูล Nursing Allied Health มีข้อมูลตั้งแต่ปี 1982 จนถึงปีปัจจุบัน ในขณะที่ฐานข้อมูลบางฐาน เช่น Compendex Plus จัดเก็บข้อมูล 1 ปี / แผ่นซีดี-รอม 1 แผ่น ซึ่งบางครั้งอาจจะทำให้ไม่สะดวกแก่ผู้ใช้ เพราะต้องเปลี่ยนแผ่นซีดี-รอม ในกรณีที่ต้องการค้นข้อมูลย้อนหลังหลาย ๆ ปี โดยปรกติแผ่นซีดี-รอม 1 แผ่นสามารถบรรจุข้อมูลได้ประมาณ 600 ล้านตัวอักษร (600 MB)

12. ฮาร์ดแวร์ที่จะต้องใช้กับฐานข้อมูล ซึ่งอาจจะพิจารณาว่าฐานข้อมูลนั้นสามารถใช้อุปกรณ์ที่ห้องสมุดมีอยู่หรือไม่ ระบบควบคุมการทำงาน (Operating System) เป็นระบบเดียวกับที่ใช้อยู่กับอุปกรณ์ปัจจุบันหรือไม่ เป็นต้น

แม้ว่าการประเมินฐานข้อมูลซีดี-รอม จะเป็นสิ่งที่ยุ่งยาก และค่อนข้างเสียเวลาก็ตาม แต่การประเมินก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นเพราะผลที่ได้อาจนำมาใช้ในการพิจารณาบอกรับหรือจัดหาฐานข้อมูลซีดี-รอมเข้ามาให้บริการในห้องสมุดได้ และในขณะนี้บริษัทผู้ผลิตฐานข้อมูลส่วนใหญ่ จะจัดส่งแผ่นซีดี-รอมตัวอย่างมาให้ผู้สนใจจะบอกรับเป็นสมาชิกได้ทดลองใช้ประมาณ 3-6 เดือนโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งจะส่งผลดีกับผู้ใช้และห้องสมุดในการที่จะประเมินฐานข้อมูลดังกล่าว

บรรณานุกรม

- Armstrong, Chris and Andy Large. 1992. Database evaluation and selection. In **Manual of Online Search Strategies**. 2nd ed. , ed. by C.J. Armstrong & J. A. Large. Hants: Ashgate.
- "Choosing Cd-rom products." 1990. **C & RL News**. 51, 9: 839-841.
- Harry, Veronica and Charles Oppenheim. "1993.Evaluation of electronic databases, part II. Testing CDROM products." **Online and CDROM Review**. 17, 6: 39-368.
- Herther, Nancy K. 1988. "How to evaluate reference materials on CD-ROM." **Online**. 12: 106-108.
- Lancaster, F. W. 1988. **If you want to evaluate your library...1988**. Champaign, Il. : University of Illinois Graduate School of Library and Information Science.
- Voigt, Kristina and Rainer Brueggemann. 1994. **Proceedings - National Online Meeting**. Medford, NJ. : Learned Information Ltd.